

## საქართველოში ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს სისტემის მიმოხილვა და მისი გაუმჯობესების გზები

### ფრიდონ დიასამიძე

აღმოსავლეთი ევროპის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი

საქართველოში ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შემოიღეს 2010 წლის 1 ოქტომბერს ახლი საპროცესო კოდექსის მიღებით. აღნიშნულ სიახლეს მიღებისთანავე დიდი აზრთა სხვადასხვაობა მოჰყვა. ბევრს საუბრობდნენ ამ ინსტიტუტის პერსპექტივისა და მისი შესაძლო შედეგების შესახებ.<sup>1</sup>

ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს პირველი ჩანასახები გვხვდება საბერძნეთსა და რომში. მიუხედავად ამისა, ტრადიციულად, ამ სისტემის სამშობლოდ მაინც დიდი ბრიტანეთი ითვლება. ძირითადად, დომინირებს მოსაზრება, რომ ამ ტიპის სასამართლოს შემოღება უკავშირდება ნორმანთა მიერ ინგლისის დაპყრობას. ნორმანები მოსახლეობას აიძულებდნენ ფიცის ქვეშ ეთქვათ სიმართლე, სიტყვა Jury, ლათინური სიტყვა jurare-დან მოდის და დაფიცებას ნიშნავს. თუმცა, ლიტერატურაში ავტორთა მიერ გამოთქმული მოსაზრებების განხილვითა და ისტორიული წყაროების ანალიზით, ერთი დადასტურებული პასუხის პოვნა მაინც რთულია. ლიტერატურაში გამოთქმულია განსხვავებული პოზიციაც იმის შესახებ, რომ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო მეცხრე საუკუნეში საფრანგეთში წარმოიშვა ლუდოვიკო ღვთისმოსავის დროს და სწორედ ამის შემდეგ გავრცელდა დიდ ბრიტანეთში.<sup>2</sup> ეს მოსა-

1 განმარტებითი ბარათი, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის, კანონის პროექტზე, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებ გვერდი: [www.parliament.ge](http://www.parliament.ge) გვ. 7.

2 საქართველოს პარლამენტი, ანალიტიკური დეპარტამენტი, რეზიუმეილი თ. „ანალიტიკური მიმოხილვა, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო“. გვ.1, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებგვერდი, ელექტრონული ბმული: [www.parliament.ge](http://www.parliament.ge).

ზრება საკმაოდ ახლოს შეიძლება იყოს რეალობასთან. თავად ნორმანები საფრანგეთიდან წასული ადამიანები იყვნენ. ამიტომ, ვფიქრობთ, უფრო სავარაუდოა, რომ ეს ინსტიტუტი ჯერ მართლაც საფრანგეთში წარმოიშვა და შემდგომ ნორმანებმა გაავრცელეს ინგლისში.

ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს ერთგვარი ჩანასახები არსებობდა საქართველოშიც. ცნობილია, რომ ბაგრატ კურაპალატის სამართლის მეასე მუხლში, გვხვდება ტერმინი „ბჭობა“. ავტორი აღნიშნულ ტერმინს მართლმსაჯულების განხორციელების აღსანიშნავად იყენებს. შესაბამისად, „ბჭობა“ ნიშნავდა საქმის გადაწყვეტას ხოლო „ბჭე“ გახლდათ ადამიანი რომელსაც ევალებოდა ცალკეული ტიპის საქმეების განხილვა<sup>3</sup>. მსაჯულთა მიერ საქმის განხილვისა და მედიაციის კუთხით საინტერესო გამოცდილება არსებობს საქართველოს ზემო მთიანეთში. მაგალითად, ხევსურეთში არსებობდა ე.წ. „რჯულის“ ინსტიტუტი. ეს იყო 4-დან 12-მდე ადამიანისაგან დაკომპლექტებული სპეციალურად შერჩეული საბჭო, რომელთა წევრებს მსაჯულებად მოიხსენიებდნენ. საბჭო სადავო საქმეებს წყვეტდა არსებული ადათ-წესების საფუძველზე. საქმეთა არეალი კი საკმაოდ მრავალფეროვანი იყო, მათ შორის – ოჯახური კონფლიქტი, გვართა შერიგება, ქურდობა და ა.შ.<sup>4</sup> ამდენად, უდავოა, რომ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს პირველადი ჩანასახები ყველაზე მეტად სწორედ ზემო მთიან საქართველოში შეინიშნება. ამას, ცხადია, თავისი ლოგიკური ახსნა აქვს. ზემო მთიანი რეგიონები მოწყვეტილი იყო ცენტრისაგან გასაგები ბუნებრივი და კლიმატური თავისებურებების გამო. შესაბამისად, არსებული პრობლემების, დავებისა თუ კონფლიქტების მოგვარებისთვის ადამიანები ვერ იქნებოდნენ ცენტრალური ხელისუფლების იმედზე. მათ სჭირდებოდათ ერთგვარი სისტემის შექმნა, რათა საკუთარი ძალე-

ბით გადაეჭრათ პრობლემები და შეექმნათ მშვიდობიანი თანაარსებობისთვის აუცილებელი გარემო. თავად სისხლის აღების ტრადიცია, დანაშაულის პრევენციისა და მხარეთათვის თავისი წილი სამართლის მიგების ერთგვარი საშუალება იყო. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს იცნობდა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის კანონმდებლობა, თუმცა მისი განხორციელება გასაგები მიზეზების გამო ვეღარ მოხერხდა.

დღესდღეობით ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მიერ სისხლის სამართლის საქმეები განიხილება პირველი ინსტანციით. სსსკ-ის 211-ე მუხლი პირდაპირ უთითებს, რომ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო იქმნება თბილისის, ქუთაისის, ბათუმის, რუსთავის, ზუგდიდის, თელავისა და გორის სასამართლოებში.<sup>5</sup> სსსკ-ის 226-ე მუხლი ადგენს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს სპეციალურ განსჯადობას. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო საქმეს განიხილავს, თუ წარდგენილია ბრალდება სსსკ-ით პირდაპირ გათვალისწინებული ცალკეული ქმედებებისთვის. ამ ქმედებებს შორის ძირითადად გვხვდება შედარებით მძიმე დანაშაულები, როგორიც არის განზრახ მკვლელობა, მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებებში, ძალადობა და ა.შ.<sup>6</sup> ბუნებრივია, ნაფიც მსაჯულთა სისტემა როგორც ორგანიზაციული, ისე ფინანსური და შინაარსობრივი თვალსაზრისით დამატებით ხარჯებთან და რესურსებთან არის დაკავშირებული. შესაბამისად, ძალზე სწორია მისი შეზღუდვა მხოლოდ ცალკეული ტიპის დანაშაულებით. მეორე მხრივ, ისიც მნიშვნელოვანია, რომ შინაარსობრივად ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედარებით რთული, მძიმე კატეგორიის საქმეების სასამართლოა, ამიტომ შეუძლებელია, მისი განსჯადობა არ იყოს შეზღუდული დანაშაულის ცალკეული შემადგენლობებით. თუმცა

3 დოლიძე ი., 1953. „ძველი ქართული სამართალი“, სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, გვ.23.

4 იქვე. გვ 16-17.

5 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 211 მუხლი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge).

6 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 226 მუხლი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge).

ყურადსადღებია იმ დანაშაულის შემადგენლობები, რომელიც მიეკუთვნება ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს განსჯადობას. მოცემულ შემთხვევაში, ვფიქრობთ, რომ სასურველია, აღნიშნულ შემადგენლობას დაემატოს სამოხელეო დანაშაულის ცალკეული შემადგენლობები. საჯარო მოხელეები საზოგადოების, მოქალაქეთა წინაშე პასუხისმგებელი პირები არიან. ამიტომ, უმჯობესი იქნება, საზოგადოება უშუალოდ იყოს ჩართული მათი საქმის განხილვის პროცესში. მეორე მხრივ, ასეთ საქმეებში არაპროფესიონალ მოსამართლეთა ჩართვა კარგი პრევენცია იქნება არაობიექტური გადაწყვეტილების, ნეპოტიზმის, სასამართლო ხელისუფლებაში კორუფციის ან/და პროტექციის წინააღმდეგ. არანაკლებ პრობლემატური საკითხია ნაფიც მსაჯულთა შერჩევა. სხვადასხვა ქვეყნების გამოცდილება ცხადყოფს, რომ მსაჯულთა შერჩევა ძირითადად ემყარება კონკრეტულ კრიტერიუმებს, როგორიცაა ასაკი, პირის უნარები (ენა და კომუნიკაციის უნარი), პროფესია (მაგ. არ შეიძლება იყოს გამომძიებელი, სამხედრო მოსამსახურე და ა.შ.), პირის წარსული (მაგ. ნასამართლობის საკითხი) და მისი კავშირი კონკრეტულ სისხლის სამართლის საქმესთან. ამ მხრივ არც საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობაა გამონაკლისი. ნაფიც მსაჯული უნდა იყოს სრულწლოვანი პირი, რომელმაც იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა, ცხოვრობს აღმოსავლეთ ან დასავლეთ საქართველოში და არა აქვს შეზღუდული ფიზიკური ან ფსიქიკური შესაძლებლობები ისე, რომ ამან ხელი შეუშალოს ნაფიც მსაჯულის მოვალეობის შესრულებას.<sup>7</sup> ამ მხრივ ჩვენთვის საყურადღებოა სსსკ-ის 29-ე მუხლის „დ“ ქვეპუნქტი, რომლის თანახმადაც, პირს მხოლოდ მაშინ აქვს უფლება იყოს ნაფიც მსაჯული თუ „შეზღუდული არა აქვს ფიზიკური ან ფსიქიკური შესაძლებლობები, რაც ხელს არ შეუშლის მის მიერ ნაფიც მსაჯულის მოვალეობის შესრულებას.“

ვფიქრობთ, აღნიშნული ჩანაწერი ძალზე ბუნდოვანი და ზოგადია, ის აუცილებლად საჭიროებს დაზუსტებას. გაურკვეველია, რას მოიცავს ფიზიკური ან ფსიქიკური შესაძლებლობები? თუ საუბარია ქმედუნარიანობაზე ან/და შერაცხადობაზე, უმჯობესია, შესაბამისი ტერმინით აღინიშნოს. თუ საუბარია შეზღუდულ შესაძლებლობებზე, მაგალითად, ყრუ-მუნჯ პირზე, ასეთი მიდგომა არაჰუმანურია. ნაფიც მსაჯული არ შეიძლება იყოს: სახელმწიფო პოლიტიკური თანამდებობის პირი, პროკურორი, გამომძიებელი, პოლიციელი, ადვოკატი, მოქმედი სამხედრო მოსამსახურე, სასულიერო პირი, იმავე საქმეში სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილე, ბრალდებული, პირი რომელსაც ნარკოტიკული საშუალების მცირე ოდენობით მოხმარებისათვის ადმინისტრაციული სახდელი დაედო და ამ სახდელის დადებიდან 1 წელზე ნაკლებია გასული, ნასამართლევი პირი.<sup>8</sup> მაშასადამე, სსსკ-ის 30-ე მუხლი ადგენს შეუთავსებლობის წინაპირობებს. ამავე მუხლის „კ“ ქვეპუნქტი ადგენს, რომ პირი ვერ იქნება ნაფიც მსაჯული თუ ნარკოტიკული საშუალების მცირე ოდენობით მოხმარებისათვის ჰქონდა სახდელი და სახდელის დადებიდან 1 წელი გასული არ არის. იმ ფონზე, როდესაც საკონსტიტუციო სასამართლოს და ზოგადად თანამედროვე საზოგადოების მიდგომა სულ უფრო ლიბერალური ხდება ამ საკითხზე, გაურკვეველია, რა მიზანს ემსახურება აღნიშნული შეზღუდვა, რადგან ამ შემთხვევაში საუბარია არა სისხლის სამართლებრივ, არამედ ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობაზე. საპროცესო კანონმდებლობა ასევე იცნობს საქმის განხილვაში მსაჯულის მონაწილეობის გამომრიცხავ არაერთ გარემოებას. მაგალითად ასეთი გარემოებებია: თუ პირი ამ საქმეში მონაწილეობდა როგორც პროცესის მონაწილე, პირი არის მხარის ახლო ნათესავი და ა.შ.<sup>9</sup> ნაფიც მსაჯულთა შეუთავსებლობის

7 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 29 მუხლი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge).

8 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 30 მუხლი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge).

9 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 59 მუხლი, 1 ნაწილი, საქართველოს საკანონ-

საკითხზე ისიც უნდა ითქვას, რომ, ჩვენი აზრით, აღნიშნული მუხლი საჭიროებს ცალკეული პროფესიების დამატებას. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს ძირითადი იდეა არის საქმის განხილვა „არაპროფესიონალთა“ მიერ. ამ სასამართლოს ამიტომაც უწოდებენ „არაპროფესიონალი მოსამართლეების“ სასამართლოს.<sup>10</sup> შესაბამისად, იურისტის მონაწილეობა საქმის განხილვაში, ვფიქრობთ, ცალსახად არღვევს ნაფიც მსაჯულთა სისტემის ორ მთავარ მიზანს: საქმე განიხილოს ნეიტრალურმა ადამიანმა, საქმის განხილვისას ნაფიცი მსაჯულები თავისუფალნი იყვნენ ყველანაირი მოტივაციებისა თუ სხვა რწმენებისაგან. ნაფიც მსაჯულთა შორის იურისტის დაშვება გამოიწვევს დოგმატური, წმინდა სამართლებრივი შეხედულებების გავრცელებას მსაჯულთა შორის და გაზრდის სხვა მსაჯულებზე გავლენის მოხდენის რისკს. სწორედ ამიტომ, მიგვაჩნია, რომ, სასურველია, აღნიშნულ მუხლში ასევე შეუთავსებლობის წინაპირობად მიჩნეულ იქნას პირი, რომელსაც აქვს უმაღლესი იურიდიული განათლება ან/და არის იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტი. იგივე შეიძლება ითქვას ფსიქოლოგსა და ფსიქიატრზე, რადგან ამ პროფესიის ადამიანებს აქვთ განსაკუთრებული უნარ-ჩვევები, ზეგავლენა მოახდინონ სხვა ადამიანებზე. სსსკ-ის ანალიზით, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მიერ საქმის განხილვა სამ ნაწილად შეიძლება დავყოთ: პირველ რიგში ხდება მსაჯულთა შერჩევა, შემდგომ მიმდინარეობს საქმის არსებითი განხილვა, ეს ეტაპი სრულდება ვერდიქტის გამოტანით და ბოლოს ტარდება სასჯელის შეფარდების სხდომა. მსაჯულთა შერჩევის პროცესი მთლიანად მიმდინარეობს შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით, მხარეთა მონაწილეობით. მსაჯულთა შერჩევის შემდგომ, საქმის განხილვის ყველა ეტაპზე მსაჯულები უზრუნველყოფილნი არიან შესაბამისი კონსულტაციით, ინფორმაციით,

მითითებებით, რაც მათ ეხმარება საქმის არსებით მხარეში გარკვევაში. შეიძლება ითქვას, რომ მსაჯული შედარებით პასიური მონაწილეა სისხლის სამართლის პროცესში, ის სვამს შეკითხვებს საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული წესით, ისმენს მხარეთა პოზიციებს, აკვირდება მტკიცებულებათა გამოკვლევას, იღებს შესაბამის კონსულტაციას მოსამართლისაგან და თავის პოზიციას აფიქსირებს ვერდიქტის მიღებისას. თუ რომელიმე მხარე წინააღმდეგი არ არის, ნაფიცი მსაჯულები ესწრებიან სასჯელის შეფარდების სხდომასაც. მსაჯულები ხმათა უბრალო უმრავლესობით იღებენ რეკომენდაციას სასჯელის შემსუბუქების ან დამძიმების შესახებ.

მსოფლიო გამოცდილება ცხადყოფს, რომ, ზოგადად, სისტემა იყოფა ორ ძირითად ჯგუფად: შერეულ და წმინდა სისტემად. ცალკეულ ქვეყნებში მოქმედებს შერეული ტრიბუნალები, სადაც პროფესიონალი მოსამართლეები მონაწილეობენ ვერდიქტის მიღებაში, ხოლო წმინდა სისტემებში არსებობს მსაჯულთა სისტემა, სადაც მსაჯულები დამოუკიდებლად იღებენ ვერდიქტს. წმინდა სისტემა უფრო მეტად არის გავრცელებული. ასეთი სისტემა მოქმედებს: ბელგიაში, ინგლისში (უელსსა და შოტლანდიაში), ჩრდილოეთ ირლანდიაში, რუსეთში, ესპანეთსა და საქართველოში. შერეული სისტემა მოქმედებს, ავსტრიაში, ნორვეგიაში, დანიაში და საფრანგეთში.<sup>11</sup>

ინგლისი იმ ქვეყნებს მიეკუთვნება, სადაც ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო წარმოშობიდან დღემდე უწყვეტად არსებობს. საქართველოს მსგავსად, ინგლისშიც ნაფიცი მსაჯულის მოვალეობის შესრულება სამოქალაქო პასუხისმგებლობის ნაწილია და მსაჯულის მოვალეობის შეუსრულებლობა ათასი ფუნტი სტერლინგით დაჯარიმებას იწვევს.<sup>12</sup> მსაჯულთა სიის შედგენა ხდება მსაჯულთა შერჩევის სხდომამდე

მდებლო მაცნე, [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge).

10 ბახმაიერ, უინტერი ლ., ტომ ჯერალდ დალი ბ.ლ., 2013, „არაპროფესიონალ მოსამართლეთა მიერ საქმეთა განხილვის სისტემები ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში“, თბილისი, გვ. 2.

11 Vidmar N., 2000, World jury system, Oxford University Press, p.p. 200-205.

12 ბახმაიერ, უინტერი ლ., ტომ ჯერალდ დალი ბ.ლ., 2013, „არაპროფესიონალ მოსამართლეთა მიერ საქმეთა განხილვის სისტემები ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში“, თბილისი, გვ. 15.

ორი კვირით ადრე. შერჩევის პროცესში კანდიდატებს აფრთხილებენ ხელმისაწვდომი იყვნენ, რათა არ შეფერხდეს შერჩევის პროცესი. ინგლისში ნაფიც მსაჯულთა განსჯადობა დამოკიდებულია დანაშაულის სიმძიმესა და კატეგორიაზე და დანაშაულთა საკმაოდ ფართო სპექტრს მოიცავს. სისხლის სამართლის საქმეთა დაახლოებით 2% შეადგენს ნაფიცი მსაჯულების მიერ განხილულ საქმეებს. საქართველოს მსგავსად ინგლისშიც ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო შედგება 12 მსაჯულისა და ერთი მოსამართლისაგან. დიდ ბრიტანეთში ნაფიც მსაჯულთა შერჩევის პროცესს კოორდინირებას უწევს სპეციალური სახელმწიფო მოხელე. შერჩევა ხდება შემთხვევითი შერჩევით, სპეციალური კომპიუტერული პროგრამის საშუალებით. ინგლისის კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს რაიმე ჩანაწერს პირველად სიაში კანდიდატთა მიახლოებითი რაოდენობის შესახებ, რაოდენობა დამოკიდებულია საქმის სირთულეზე და არსებულ პრაქტიკაზე. ინგლისის კანონმდებლობა, სსსკ-ის მსგავსად, იცნობდა დაუსაბუთებელი აცილების ინსტიტუტს. თუმცა მოგვიანებით აღნიშნული უფლებამოსილება გაუქმდა. ასეთი გადაწყვეტილების ძირითადი მიზეზი გახდა ამ უფლების გამოყენება მანიპულაციის თუ უფლების ბოროტად გამოყენებისთვის, რაც, საბოლოო ჯამში, ემსახურებოდა საქმის განხილვის გაჭიანურებას ან სხვა პირად მოტივაციებს.<sup>13</sup> ბრალდების მხარეს ნაფიცი მსაჯულის აცილების უფლება აქვს მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში, კერძოდ, ტერორიზმისა და ეროვნული უსაფრთხოების საქმეებზე, თუ საქმის გარემოებები ამართლებს აცილების უფლების გამოყენებას და ბრალდების მხარის შუამდგომლობას ეთანხმება გენერალური პროკურორიც, ან როდესაც აშკარაა, რომ ნაფიცი მსაჯული ვერ შეასრულებს მსაჯულის მოვალეობას და ამას ეთანხმება დაცვის მხარეც. პირვანდელი სისტემით, ინგლისში ნაფიც მსაჯულთა ვერდიქტის მისაღებად

საჭირო იყო სრული უმრავლესობა – ე.ი. ვერდიქტი მიიღებოდა ერთხმად. დღესდღეობით 12 მსაჯულიდან 10 მსაჯულის თანხმობა საკმარისია ვერდიქტის მისაღებად. რაც შეეხება გასაჩივრებას, ბრალდების მხარისთვის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს გადაწყვეტილების გასაჩივრება დაუშვებელია. თავად ბრალდებულს გადაწყვეტილების გასაჩივრების საკმაოდ ფართო უფლებამოსილება აქვს. გასაჩივრება შესაძლებელია როგორც შინაარსობრივ, ისე პროცედურულ საკითხებზე.<sup>14</sup>

ამერიკის შეერთებულ შტატებში ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო დიდი ბრიტანეთის ზეგავლენით გავრცელდა და როგორც ასეთი ხელოვნურად გავრცელებული ინსტიტუტებისთვის არის დამახასიათებელი ამ ინსტიტუტის ფორმირებას არაერთი წინააღმდეგობა ახლდა თან.<sup>15</sup> ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუციაში ვკითხულობთ: „ყველა საქმე გარდა იმპიჩმენტის საქმეებისა განიხილება ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მიერ.“ კონსტიტუციის მეექვსე შესწორების თანახმად, ფედერალური კანონის დარღვევისათვის ბრალდებული ყველა პირის უფლებაა, მისი საქმე სწრაფად და საჯაროდ განიხილოს ობიექტურმა ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ.<sup>16</sup> ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს განვითარებასთან ერთად, ამერიკაში მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ ისეთ წვრილმან საქმეებზე, რომლისთვისაც სასჯელის მაქსიმალური ზღვარი არ აღემატება 6 თვემდე თავისუფლების აღკვეთას ან სულაც ჯარიმას, რომლის ოდენობა არ არის მნიშვნელოვანი, არ მოითხოვს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს.<sup>17</sup> ამერიკის შეერთებულ შტატებ-

13 McConville M., Chester L. M., 2016, Jury trial and plea Bargaining: A true history, p.p. 200-210

14 ბახმაიერ, უინტერი ლ., ტომ ჯერალდ დალი ბ.ლ., 2013, „არაპროფესიონალ მოსამართლეთა მიერ საქმეთა განხილვის სისტემები ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში“, თბილისი, გვ. 63

15 მეიშვილი ზ., 2012, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო, წარმოშობისა და განვითარების მოკლე ისტორია, თბილისი, საქართველოს უზენაესი სასამართლო გვ.28-30

16 ამერიკის კონსტიტუცია, ელექტრონული ბმული: <http://constitutionus.com/>

17 მეიშვილი ზ., 2012, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო, წარმოშობისა და განვითარების მოკლე ისტორია, თბილისი, საქართველოს უზენაესი სასამართლო გვ.31

შიც, სხვა ქვეყნების მსგავსად მოქმედებს ნაფიც მსაჯულთა შემთხვევითი შერჩევის პრინციპი. დღესდღეობით ნაფიცი მსაჯულები შეირჩევიან სპეციალური კომპიუტერული პროგრამის მეშვეობით ამომრჩეველთა საარჩევნო სიიდან.<sup>18</sup> სასამართლო ფოსტით უგზავნის შესაბამის ადრესატს ნაფიცი მსაჯულის ანკეტას შესავსებად. პირმა მითითებულ გონივრულ ვადებში უნდა მიაწოდოს სასამართლოს შევსებული ანკეტა. ანკეტის შევსებისთვის ან მსაჯულის ფუნქციებისთვის თავის არიდებისთვის პირი დაისჯება ჯარიმით ან ხანმოკლე პატიმრობით.<sup>19</sup> ნაფიცი მსაჯულებისთვის, სხვა სისტემების მსგავსად, ამერიკის შეერთებული შტატების კანონმდებლობა ითვალისწინებს გარკვეულ კრიტერიუმებს, რომელსაც უნდა აკმაყოფილებდეს მსაჯული. ეს კრიტერიუმებია: აშშ-ს მოქალაქეობა, სამართალწარმოების ენის ცოდნა, ასაკი (18 წელი), შესაბამისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა და ა.შ.<sup>20</sup>

ამერიკის შეერთებულ შტატებში ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო თავდაპირველად 12 მსაჯულისაგან შედგებოდა, მოგვიანებით ეს რაოდენობა 6-მდე შემცირდა. მსაჯულთა თათბირის სპეციალური პროცედურა არ არის დადგენილი, თათბირი იწყება უფროსი მსაჯულის არჩევით, რომელიც შემდგომ თავმჯდომარეობს განხილვას. თათბირის მიმდინარეობისას მსაჯულებს ეკრძალებათ რაიმე ტიპის კონტაქტი ნებისმიერ გარეშე პირთან. მათ უფლება აქვთ, თათბირის მანძილზე ოთახში ჰქონდეთ ნივთიერი მტკიცებულებები, თუ ეს საჭიროა საქმის სამართლიანი გადაწყვეტისთვის. ნაფიც მსაჯულთა მიერ გამოტანილ ვერდიქტს არ სჭირდება დასაბუთება, მას აცხადებს უფროსი მსაჯული. ვერდიქტს ხელმოწერით ადასტურებენ მსაჯულები.<sup>21</sup>

ამერიკის შეერთებული შტატების პრაქტიკაში არსებობს საქმეები, რომლებსაც საუკუნის პროცესების სახელით იხსენიებენ. მაგალითად, ამერიკის შეერთებულ შტატებში ერთ-ერთი ასეთი გახმაურებული საქმე იყო ო ჯეი სიმფსონის საქმე. საქმის განხილვისას ამერიკის შეერთებული შტატების ეკონომიკას მილიონობით ზიანი მიაღება. საქმის განსაკუთრებული საზოგადოებრივი ინტერესიდან გამომდინარე, მოქალაქეებმა მიატოვეს სამუშაო ადგილები და მასიურად ადევნებდნენ თვალს საქმის მიმდინარეობას. ამერიკის სასამართლომ გაითვალისწინა ეს განსაკუთრებული ინტერესი და საქმის განხილვის პირდაპირი ტრანსლაცია მიმდინარეობდა სამაუწყებლო საშუალებებით. თავად საქმის განაჩენიც კი პირდაპირ ეთერში გამოცხადდა.<sup>22</sup> შავკანიან სიმფსონს ბრალად ედებოდა თავისი ყოფილი თეთრკანიანი მეუღლისა და მისი პარტნიორის მკვლელობა. მოსახლეობის დიდი ნაწილი მას, ცალსახად, დამნაშავედ თვლიდა. ბრალდების მხარეს ოცდახუთამდე პირი წარმოადგენდა, ხოლო დაცვის მხარეს ცნობილი სისხლის სამართლის ადვოკატებით დაკომპლექტებული, თერთმეტკაციანი ჯგუფი. ამ ჯგუფს მათი ცნობადობისა და მოგებული საქმეების სტატისტიკიდან გამომდინარე, პრესა ოცნების გუნდის სახელითაც მოიხსენიებდა. საქმის განხილვა 133 დღე მიმდინარეობდა და სასამართლო განხილვის ფარგლებში ასზე მეტი მოწმე გამოიძახეს.<sup>23</sup> საქმის განხილვის დასრულებისას, მსაჯულების სათათბირო ოთახში გასვლის შემდეგ ისინი 3 საათის მანძილზე იღებდნენ ვერდიქტს. საბოლოოდ მსაჯულებმა სიმფსონი გაამართლეს. მოგვიანებით, 2007/2008 წლებში, სიმფსონი კვლავ გაეხვა უსიამოვნებაში, ამჯერად მას ბრალი ედებოდა შეიარაღებულ თავდასხ-

18 Jury selection and service act of 1968, USA, cambridge University press, 2016, p.p. 10-15

19 მეიშვილი ზ., 2012, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო, წარმოშობისა და განვითარების მოკლე ისტორია, თბილისი, საქართველოს უზენაესი სასამართლო გვ.35

20 Jury selection and service act of 1968, USA, cambridge University press, 2016, p.p. 20-21

21 მეიშვილი ზ., 2012, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო, წარმოშობისა და განვითარების მოკლე ისტორია,

თბილისი, საქართველოს უზენაესი სასამართლო გვ.35-39

22 Cowan G., 1997, The O.J. Simpson trial: Research and Theory on the dynamics of ethnicity – introduction to the issue, Journal of social issues, p.p. 586-587

23 Cowan G., 1997, The O.J. Simpson trial: Research and Theory on the dynamics of ethnicity – introduction to the issue, Journal of social issues, p.p. 588-590

მაში, ადამიანების გატაცებაში, ძარცვასა და ძალადობაში. ლას ვეგასის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ სიმფსონი ამჯერად დამნაშავედ სცნო.<sup>24</sup> ყველაზე საინტერესო გახლდათ სათათბირო ოთახში გასვლამდე მოსამართლის მიმართვა მსაჯულების მიმართ. მან სთხოვა მსაჯულებს თვითაცილება, თუ ისინი სიმფსონის წინა ბრალდებაზე სიმფსონს დამნაშავედ თვლიდნენ, რადგან ასეთი დამოკიდებულება უთუოდ მოახდენდა გავლენას ახალ ვერდიქტზე. შედეგად, ცნობილი სპორტსმენი დარჩენილ ცხოვრებას ამერიკის შეერთებული შტატების ერთ-ერთ ციხეში გაატარებს.<sup>25</sup> კიდევ ერთი ასევე გახმაურებული საქმე გახლავთ ჯონ ჰინკლის საქმე. ეს არის ადამიანი, რომელმაც ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტს როლანდ რეიგანს ცეცხლსასროლი იარაღიდან ესროლა. მიუხედავად უდიდესი საზოგადოებრივი ზეგავლენისა, ჰინკლი მსაჯულებმა გაამართლეს. ასეთი ვერდიქტის მთავარი მიზეზი გახლდათ ის რომ ჰინკლი ფსიქიურად შეურაცხადად ჩათვალებს. დადასტურდა, რომ ჰინკლიმ აღნიშნული დანაშაული ჩაიდინა ჰოლივუდის ერთ-ერთი ვარსკვლავის – ჯუდი ფოსტერის – ყურადღების მისაქცევად.<sup>26</sup>

საფრანგეთი შერეული სისტემის ქვეყნებს მიეკუთვნება. სხვა სისტემების მსგავსად, ამ შემთხვევაშიც არაპროფესიონალი მოსამართლის მოვალეობის შესრულება სავალდებულოა და ამ მოვალეობისთვის თავის არიდება იწვევს პირის დაჯარიმებას 3750 ევრომდე.<sup>27</sup> საფრანგეთის სისტემაში წლების მანძილზე განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობოდა არაპროფესიონალი მოსამართლის დაკომპლექტებისას გენდერული ბალანსის უზრუნველყოფას.

საკმაოდ მკაცრია საქმის განხილვაში დაშვების კრიტერიუმები. მათ უნდა იცოდნენ წერა-კითხვა, უნდა ჰქონდეს გარკვეული განათლება (მაგ. არასაშუალო განათლება პირველი ინსტანციის სასამართლოში). სტატისტიკური მონაცემებით ჯამში განხილული სისხლის სამართლის საქმეებიდან დაახლოებით 1% განიხილავს ასეთი შერეული ტრიბუნალი.<sup>28</sup> აღსანიშნავია ისიც, რომ საფრანგეთის საპროცესო კოდექსი ამ ტიპის სასამართლოს მოიხსენიებს ტრიბუნალის სახელწოდებით.<sup>29</sup> საფრანგეთში, საქართველოსაგან განსხვავებით, ამ ტიპის სასამართლოზე მოსამართლეები საქმეს კოლეგიური პრინციპით იხილავენ. თავად არაპროფესიონალ მოსამართლეთა რაოდენობა დამოკიდებულია სასამართლოს ინსტანციაზე. მაგალითად, პირველი ინსტანციის სასამართლოში მათი რაოდენობაა 9, ხოლო აპელაციის ეტაპზე არის 12. მაშინ, როდესაც ორივე ინსტანციაში პროფესიონალ მოსამართლეთა რაოდენობაა 3. სხვა სისტემების მსგავსად, საფრანგეთშიც ამ ტიპის სასამართლოს განსჯადობა შეზღუდულია ცალკეული დანაშაულებით. ძირითადად, აქაც გვხვდება შედარებით მძიმე დანაშაულები, მაგალითად, გაუპატიურება, მკვლელობა და ა.შ.<sup>30</sup> არაპროფესიონალ მოსამართლეთა შერჩევის საკითხებს დეტალურად აწესრიგებს საფრანგეთის საპროცესო კოდექსი. შემთხვევითი შერჩევის მიზნით, სიას შესაბამისი მუნიციპალიტეტი უგზავნის სასამართლოს და სიის საწყისი რაოდენობა მინიმუმ 200 და მაქსიმუმ 1300 კანდიდატისაგან შედგება. ცალკეულ შემთხვევაში სია შესაძლებელია გაიზარდოს.<sup>31</sup> არაპროფესიონალი მოსამართლის მინიმალური ასაკი 23 წელია. პირმა აუცილებ-

24 Mueller C., 1996, B. O.J. Simson and the criminal justice system on trial, Colorado law review, University of Colorado, volume 67, p.p.732-735

25 Mueller C., 1996, B. O.J. Simson and the criminal justice system on trial, Colorado law review, University of Colorado, volume 67, p.p.729-730

26 Fuller J. Vincent., 2000, Unites States v. John. W. Hinckley Jr. Loyola of Los Angeles law review, Digital commons at Loyola Marymount University and Loyola law school, p.p. 700-705

27 The Code of criminal procedure, France, Article 438, p.118

28 ბახმაიერ, უინტერი ლ., ტომ ჯერალდ დალი ბ.ლ., 2013, „არაპროფესიონალ მოსამართლეთა მიერ საქმეთა განხილვის სისტემები ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში“, თბილისი, გვ. 16

29 The Code of criminal procedure, France, Article 1, p.1

30 ბახმაიერ, უინტერი ლ., ტომ ჯერალდ დალი ბ.ლ., 2013, „არაპროფესიონალ მოსამართლეთა მიერ საქმეთა განხილვის სისტემები ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში“, თბილისი, გვ. 38

31 The Code of criminal procedure, France, Article 260, p.88

ლად უნდა იცოდეს ფრანგულად წერა-კითხვა. საფრანგეთის საპროცესო კოდექსი ასევე იცნობს შეუთავსებლობის ცნებას. შეუთავსებლობის საფუძვლებს შორის გვხვდება ისეთი გარემოებები, როგორიცაა ქმედუნარობა, ნასამართლეობა, პირის მიმართ ს.ს. დევნის მიმდინარეობა და ა.შ. არაპროფესიონალ მოსამართლეთა შერჩევის პროცესში, მხარეთა მიერ კანდიდატზე აცილების დაყენება შეზღუდულია რაოდენობით. ბრალდებულს შეუძლია არა უმეტეს 4 კანდიდატის, ხოლო ბრალდების მხარეს – არა უმეტეს 3 პირის აცილება. აღნიშნული რაოდენობა ოდნავ მეტია აპელაციის სტადიაზე. კანონმდებლობა არათუ არ ითხოვს აცილებისას მსაჯულის აცილების დასაბუთებას, არამედ მინიმალური მიზეზის აღწერისგანაც კი ათავისუფლებს მხარეს.<sup>32</sup> რაც შეეხება ვერდიქტს, ერთხმად მიღების მოთხოვნას მოქმედი კანონი არ იცნობს, ვერდიქტის მისაღებად საკმარისია არაპროფესიონალ მოსამართლეთა 2/3-ის თანხმობა.<sup>33</sup>

მაშასადამე, მსაჯულების საქმის განხილვაში დაშვების წინაპირობები, ძირითადად, ერთგვაროვანია. შერჩევის პროცესში აღნიშვნის ღირსია ის, რომ ევროპულ ქვეყნებში საკმაოდ მაღალია განხილვაში დაშვების ასაკი, მაშინ როდესაც საქართველოში ეს ასაკი 18 წელს შეადგენს. მსაჯული უნდა იყოს ადამიანი, რომელსაც მეტნაკლებად ჩამოყალიბებული აქვს ფასეულობები და აქვს მკაფიოდ ჩამოყალიბებული რწმენა, შეხედულება ცხოვრებაზე. სწორედ ამიტომ, მიგვაჩნია, რომ, სასურველია, საქართველოშიც გაიზარდოს მსაჯულის ასაკი. სისტემებს შორის სხვაობა გვხვდება მსაჯულის აცილების საკითხშიც. ცალკეულ სისტემებში დაუსაბუთებელი აცილების წარდგენა საერთოდ აკრძალულია. საქართველოს კანონმდებლობა უშვებს ასეთი აცილების შესაძლებლობას, რაც,

ვფიქრობთ, სწორი გადაწყვეტილებაა, რადგან ცალკეულ შემთხვევაში შესაძლოა, მხარე არაერთი მიზეზით ვერ ასაბუთებდეს აცილების საფუძველს. სხვაობა თავს იჩენს კიდევ ერთ არსებით საკითხში. არსებობს სისტემები, რომლებიც არ ითვალისწინებენ ბრალდებულის ნებას ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს (შერეული ტრიბუნალის) ჩატარებისას – ე.ი. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო კონკრეტულ საქმეზე იმართება მაშინაც, როდესაც ბრალდებული ამის წინააღმდეგია. ასეთი სისტემა იტალიაში, ნორვეგიაში და ესპანეთში.<sup>34</sup>

როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, ძირითადად მსოფლიოში განვითარებულია ორი ტიპის სისტემა: წმინდა ნაფიც მსაჯულთა სისტემა და შერეული ნაფიც მსაჯულთა სისტემა. თითოეულ ამ სისტემას გააჩნია სუსტი და ძლიერი მხარე, რომელიც უთუოდ უნდა მიმოვიხილოთ ჩვენს ნაშრომში. წმინდა ნაფიც მსაჯულთა სისტემა უფრო მეტად ამართლებს ნაფიც მსაჯულთა მთავარ იდეას, რადგან არაპროფესიონალ მოსამართლეებს ამ შემთხვევაში გაცილებით მეტი უფლებები აქვთ და პროფესიონალი მოსამართლეების ზეგავლენა მათზე მაქსიმალურად არის შემცირებული. წმინდა სისტემის მთავარი ღირსებაა ისიც, რომ არაპროფესიონალი მოსამართლეები – ე.ი. საზოგადოების რიგითი წევრები მეტად არიან ჩართულები მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში, რითაც უფრო მაღალ დონეზე რეალიზებულია ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მთავარი მიზანი. წმინდა ნაფიც მსაჯულთა სისტემის დიდ ნაწილში, ნაფიცი მსაჯულებს სრული წვდომა აქვთ მტკიცებულებებზე, თუმცა ეს არ ზღუდავს მათ მიიღონ ნებისმიერი ტიპის ვერდიქტი. მიუხედავად საქმის განხილვისას წარმოდგენილი მტკიცებულებებისა, მსაჯულებს შეუძლიათ მიიღონ ნებისმიერი ვერდიქტი მათი შეხედულების შესაბამისად. ნაფიც მსაჯულებს შეუძლიათ მიიღონ გამამართლებელი ვერდიქტი მაშინაც კი როდესაც საქმის განხილვისას წარმოდგენილი ყველა მტკიცებულება

32 ბახმაიერ, უინტერი ლ., ტომ ჯერალდ დალი ბ.ლ., 2013, „არაპროფესიონალ მოსამართლეთა მიერ საქმეთა განხილვის სისტემები ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში“, თბილისი, გვ. 51-52

33 The Code of criminal procedure, France, Article 362, p.101

34 იქვე p.p. 205-210

პირის ბრალეულობის მიმანიშნებელია. საქმე იმაშია, რომ მტკიცებულებების მიუხედავად შესაძლოა, ნაფიც მსაჯულები არ ეთანხმებოდნენ კანონის ნორმას, რომლის საფუძველზეც ედება პირს ბრალი. წმინდა ნაფიც მსაჯულთა სისტემის ერთ-ერთი სუსტი მხარეა ის, რომ ვერდიქტი მიიღება არაპროფესიონალი მოსამართლეების მიერ. რიგითი ადამიანები ხშირად არ არიან გარკვეულები სამართლებრივ საკითხებში, მათთვის ასეთი საკითხებში გარკვევა, მეტწილად, გარკვეულ პრობლემებთან არის დაკავშირებული. ცხადია, ასეთ სისტემებში მოსამართლეები, როგორც წესი, ეხმარებიან მსაჯულებს, განუმარტავენ მათ მტკიცებულებებს, მათ მნიშვნელობას, გამოსაყენებელ კანონს და ა.შ. მაგრამ არაპროფესიონალი მოსამართლისათვის მაინც შესაძლოა რთული აღმოჩნდეს საქმის არსებით გარემოებებში გარკვევა, რაც, საბოლოო ჯამში, მიიყვანს მას მცდარ გადაწყვეტილებამდე. წმინდა ნაფიც მსაჯულთა სისტემის ერთ-ერთ სუსტ მხარედ შეიძლება მივიჩნიოთ ის რისკები, რაც ახლავს მას. პირველ რიგში, ეს არის ნაფიც მსაჯულებზე ზეწოლის რისკი. მსაჯულთა თათბირი აბსოლუტურად გასაიდუმლოებულია და მსაჯულები არ ასაბუთებენ თავიანთ ვერდიქტს, რაც, ბუნებრივია, აჩენს გარკვეულ კითხვებს ვერდიქტის ობიექტურობის მიმართ. მეორე მხრივ, არაპროფესიონალ მოსამართლეზე ზეწოლა ცალკეულ შემთხვევაში შესაძლოა ბევრად მარტივი იყოს, ვიდრე პროფესიონალ მოსამართლეზე გავლენის მოხდენა. სუსტ მხარედ შეიძლება ჩაითვალოს ისიც, რომ წმინდა სისტემაში არსებობს ისეთი ინფორმაციის გახმაურების რისკი, რომლის გათქმამ შესაძლოა ავნოს საქმის განხილვის მიმდინარეობას. ერთ-ერთ ნაკლოვანებად შეიძლება მივიჩნიოთ გასაჩივრების შეზღუდვა. მაშინ, როდესაც სასამართლო გადაწყვეტილებათა გასაჩივრება შესაძლებელია რამდენიმე ინსტანციის სასამართლოში, წმინდა ნაფიც მსაჯულთა სისტემის ქვეყნებში, ძირითადად, ეს უფლება შეზღუდულია. წმინდა სისტემის ერთ-ერთი სუსტი მხარეა ისიც, რომ ამ ტი-

პის მსაჯულთა სისტემა საჭიროებს დამატებით რესურსებსა და დროს, რის გამოც საქმეთა განხილვა გარკვეულწილად შეფერხებითაც შესაძლოა მიმდინარეობდეს. წარმოდგენილი ანალიზის საფუძველზე, წმინდა სისტემის ერთ-ერთ მთავარ ნაკლოვანებად ჩვენ მიგვაჩნია დაუსაბუთებელი ვერდიქტის საკითხი. ასეთი ვერდიქტი ნამდვილად ეჭვქვეშ აყენებს მსაჯულთა მიუკერძოებლობას და ხელყოფს ადამიანის უფლებებს.

რაც შეეხება შერეული სისტემის ტრიბუნალებს მისი ძირითადი ღირსებაა პროფესიონალი მოსამართლეების ჩართულობა განხილვის პროცესში. ასეთ ტრიბუნალებში პროფესიონალი მოსამართლეები უფრო აქტიურად არიან ჩართულები ნაფიც მსაჯულთა მიერ ვერდიქტის მიღებაში, რაც მინიმუმამდე ამცირებს სამართლებრივი შეცდომების დაშვების რისკებს. სწორედ პროფესიონალ მოსამართლეთა მეტი ჩართულობა განაპირობებს პრევენციას იმისა, რომ მსაჯულებმა მიიღონ არაობიექტური გადაწყვეტილება ან/და მოექცნენ სხვათა ზეგავლენის ქვეშ. ამ სისტემის ღირსებაა ისიც, რომ სასჯელის შეფარდების პროცესში არაპროფესიონალი მოსამართლეები პროფესიონალ მოსამართლეებთან ერთად მონაწილეობენ. რაც შეეხება სუსტ მხარეებს, შერეული ტრიბუნალის სუსტი მხარეა პროფესიონალი მოსამართლეების აქტიური ჩართულობა გადაწყვეტილების მიღებისას. თუ ნაფიც მსაჯულთა სისტემის მიზანია მოქალაქეთა უშუალო ჩართულობა მართლმსაჯულების პროცესში, ვფიქრობთ, შერეული ტრიბუნალის სისტემაში ამას ძალზე ფორმალურად ხასიათი აქვს, რადგან არაპროფესიონალი მოსამართლეები დამოუკიდებელ გადაწყვეტილებებს არ იღებენ.

ზემოთ წარმოდგენილი მაგალითები გვაძლევს გარკვეული ანალიზის გაკეთების საშუალებას. უპირველეს ყოვლისა უნდა მიმოვიხილოთ აშშ-ს გამოცდილება. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს გამოცდილებაზე საუბრისას, ამერიკული პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ ეს ნამდვილად სახალხო

სასამართლოა, რომელიც ნაკლებად ექცევა საზოგადოებისა თუ სხვა მოვლენების გავლენის ქვეშ. მაგალითად, ზემოთ ხსენებული ო ტეი სიმფსონის საქმეში, ამერიკული მოსახლეობის 90 % მას დამნაშავედ თვლიდა, თუმცა ნაფიცმა მსაჯულებმა მიუხედავად ასეთი გამოხატული საზოგადოებრივი აზრისა, მაინც გამამართლებელი ვერდიქტი მიიღეს. ანალოგიურად, ჯონ ჰინკლის საქმეზეც, ამერიკელი მოსახლეობის 85 % მიიჩნევდა რომ ეს პირი უმკაცრესად უნდა დასჯილიყო. ესეც რომ არა, საუბარი იყო ამერიკის პრეზიდენტის მკვლელობის მცდელობაზე. ამ შემთხვევაში, ნაფიც მსაჯულთა პოზიციაზე გავლენა ვერ მოახდინა ვერც საზოგადოებრივმა აზრმა და ვერც პოლიტიკურმა, სახელმწიფო მანქანამ. სწორედ ამიტომ, მიგვაჩნია, რომ სასამართლო სისტემის ობიექტურობასა და მიუკერძოებლობაზე საუბრისას ასეთი რისკები უფრო შემცირებულია ნაფიცი მსაჯულების შემთხვევაში. კანადური გამოცდილება ჯილიან გესის საქმესთან მიმართებაში გვარწმუნებს, რომ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო სისტემა შეიცავს დამატებით რისკებს მსაჯულებზე ზეწოლის მხრივ. მნიშვნელოვანია ისიც, რომ სრულებით არ არის სავალდებულო ზეწოლა განხორციელდეს მაღალი თანამდებობის პირთა ან მოსამართლეთა მიერ. ზეწოლა შესაძლოა მოხდეს საზოგადოებაში გარკვეული ავტორიტეტის/სტატუსის მქონე პირთა მიერ, როგორც ეს ზემოთ განხილული ჯილიან გესისა და მისი მეგობრის შემთხვევაში მოხდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს ხშირად უწოდებენ მართლმსაჯულების დემოკრატიულობისკენ გადადგმულ ნაბიჯს, უდავოა, რომ ნაკლებად დემოკრატიულ ქვეყნებში მსაჯულები ხშირად ხდებიან მანიპულაციის ობიექტები სხვადასხვა პირთა მიერ, როგორც ეს ზემოთ განხილულ სპეცნაზელების საქმეში მოხდა.

როგორც ზემოთ განვიხილეთ, საქართველოში ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს შემოღება საკმაოდ ფორსირებულ რეჟიმში მოხდა. კანონის განმარტებითი

ბარათისა და იმ დროს არსებული მდგომარეობის ანალიზით ძალზე რთული სათქმელია, რა იყო ამ რეფორმის განხორციელების რეალური მიზანი. ამ სისტემის შემოღებას, თავიდანვე არაერთი სკეპტიკოსი ჰყავდა. მოწინააღმდეგეები თვლიდნენ, რომ „არაპროფესიონალები“ რეალურად ვერ შეაფასებდნენ საქმის არსებით გარემოებებს და დიდი იყო გარეშე ფაქტორთა გავლენის რისკი მსაჯულების საბოლოო ვერდიქტზე. თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ საქართველოში, როგორც სხვა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, დიდ პრობლემას წარმოადგენს მოსახლეობის მართლშეგნების დაბალი დონე, ქვეყანაში ჯერ კიდევ ფორმირების პროცესშია როგორც სასამართლო სისტემა, ისე სხვა ძირითადი სახელმწიფო ინსტიტუტები. კვლავ პრობლემაა სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობა და სწორედ ამიტომ გადაჭრით შეიძლება ითქვას, რომ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს შემოღება დადებითად აისახა ქვეყნის დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარებაზე, შემდეგ გარემოებათა გამო:

- ა. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო იძლევა საშუალებას, რიგითი მოქალაქეები ჩართული იყვნენ მართლმსაჯულების პროცესში, რაც, საბოლოოდ, უზრუნველყოფს მოქალაქეთა მართლშეგნების ამაღლებასა და სასამართლო სისტემას ხდის უფრო ღიას, დემოკრატიულს, ზრდის ნდობას სასამართლო სისტემის მიმართ
- ბ. საზოგადოების რიგითი წევრების მართლმსაჯულების პროცესში ჩართულობა უზრუნველყოფს მათ გათვითცნობიერებას ძირითად სამართლებრივ საკითხებში და აამაღლებს პირის შინაგან პასუხისმგებლობას სახელმწიფოს მიმართ
- გ. ოპონენტების პოზიციის საპირისპიროდ, ნაფიც მსაჯულთა სისტემა მეტად არის დაცული კორუფციისა და სხვა ზეგავლენებისაგან.

ნაფიც მსაჯულთა სისტემა პოზიტიურად აისახება იურისტების კვალიფიკაცი-

აზეც. საქართველოში იურისტის პროფესია ოდითგანვე პოპულარული იყო. თუმცა გვსურს, ჩვენი გულისტკივილი გამოვთქვათ ძირითად ტენდენციებზე. ახალი თაობის დიდი ნაწილის ინტერესი უფრო მეტად იხრება პროკურორის ან გამომძიებლის პროფესიის მიმართ და საადვოკატო საქმიანობის კუთხით კარიერის გაგრძელების მსურველი სისხლის სამართლის სფეროში სულ უფრო და უფრო მცირდება. ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი კი გახლავთ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემის მიმართ რწმენის არარსებობა. მიღებული მძიმე მემკვიდრეობისა და არცთუ ისე სახარბიელო გამოცდილების გამო, იურისტებს არ აქვთ საკუთარი ძალების რწმენა, არ არიან დარწმუნებულები, რომ ქართული პროცესი ნამდვილად შეჭიბრებითობას ემყარება. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოში ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს, რამდენად ახერხებს ადვოკატი მსაჯულებთან მუშაობას, რამდენად ახერხებს ის საჭირო ინფორმაციის სწორად გადაცემას მსაჯულებისთვის. ეს არის პროცესი, სადაც ძალიან ბევრია დამოკიდებული ადვოკატის ხელოვნებაზე, მის უნარ-ჩვევებზე. სწორედ ამიტომ, მიგვაჩნია, რომ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო მნიშვნელოვნად გაზრდის ადვოკატის როლს სისხლის სამართლის პროცესში, რაც, საბოლოო ჯამში, აამაღლებს ადვოკატის პროფესიის პრესტიჟულობას ქვეყანაში და ბრალდების მხარეც იქნება მეტად მობილიზებული მტკიცების დროს. ყველაფერი ეს კი, საბოლოოდ, კიდევ ერთი წინ გადადგმული ნაბიჯია მართლმსაჯულების სისტემის სრულყოფისთვის. მიუხედავად ნაფიც მსაჯულთა სისტემის დანერგვისა, ცოტა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებას აქვს გაზიარებული ამ ცვლილების მნიშვნელობა მომავალი იურისტებისთვის. სასურველია, სამართალმცოდნეობის არსებულ პროგრამებს დაემატოს საგნები, რომლებიც ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოში იურისტის გამოსვლის პრაქტიკულ უნარ-ჩვევებს გააძლიერებს, ასევე, სასურველია, სისხლის სამართლის კურსები გავატეროთ მსაჯუ-

ლთა სასამართლოს სიმულაციური მეთოდებით.

თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ფინანსურად, ეკონომიკურად ასეთი პროცესი უფრო ხარჯიანია, ვიდრე ჩვეულებრივი სისხლის სამართლის პროცესი. გარკვეულ შემთხვევებში, ცნობადი პირის გამო მსაჯულები შესაძლებელია უფრო მეტად მოექცნენ გარეშე ფაქტორების, საკუთარი რწმენის ზეგავლენის ქვეშ და ეს განსაკუთრებით აქტუალურია ახალბედა დემოკრატიის ქვეყნებში. მსაჯული არ არის ვალდებული, დაასაბუთოს თავისი გადაწყვეტილება, რაც აჩენს ცალკეული კითხვის ნიშნებს. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს შესაძლო შედეგების პროგნოზირება პრაქტიკოსი იურისტებისთვის ძალზე რთულია, რადგან ისინი ხმათა უმრავლესობით იღებენ ვერდიქტს.

წინამდებარე კვლევაში წარმოდგენილი ანალიზი ცხადყოფს, რომ ნაფიც მსაჯულთა სისტემა წინგადადგმული ნაბიჯი იყო ქართული მართლმსაჯულებისათვის, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ სისტემის სრულყოფისათვის გარკვეული ცვლილებები უთუოდ საჭიროა. წარმოდგენილი კვლევა შეიცავს სწორედ იმ მოკრძალებულ რეკომენდაციებს, რომლებიც თავის წვლილს შეიტანენ სისტემის სრულყოფაში.

**გამოყენებული ლიტერატურა:**

1. Arnaoutoglu I., 1998, Ancient Greek Laws: A Sourcebook (Routledge Sourcebooks for the Ancient World Routledge, 1 edition
2. Wolff H.J., 2016, „Roman law“ (a historical introduction) University of Oklahoma Press; Later Printing edition
3. ტურაგა მ., 2013. სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბილისი
4. მჭედლიშვილი ქ., 2014 სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი I, ძირითადი საკითხები კითხვა-პასუხებით. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი
5. Ashworth A. Horder J., 2017. Principles of criminal law, Seventh edition, Oxford
6. Arnolds Edward B., Garland F. Norman., 2018, The Defense of Necessity in criminal law: the right to choose the lesser evil, The journal of criminal law and criminology, Northwest University.

# FULL REVIEW OF JURY SYSTEM IN GEORGIA AND THE WAYS OF IMPROVING THE SYSTEM

Fridon Diasamidze

*PHD Student of law faculty at East European University*

## RESUME

The present article discusses jury trial system in Georgia. The paper fully analyzes jury trial in various perspectives. The author provides detailed review of not only the world history of jury trial, but also – history of the system in Georgia. Comprehensive study of different kinds of systems and a comparative legal analysis are also included. Main attention is paid to Georgian legislation, particularly on the issue about how the system is regulated by procedural norms. The paper examines famous cases regarding jury trial and provides the detailed review of advantages and disadvantages of the system.

Finally, the author suggests certain recommendations for improving the system:

- to expand jurisdiction of jury trial system to cover corruption crimes;
- lawyers or law students, physiologists and psychiatrists should not be allowed to become a member of jury;
- to raise minimal age of a member of jury to 23 year;
- to modify and advance the law programs and courses that will be focused on improving advocacy skills of lawyers within the jury trial system;
- to amend certain articles of Criminal Procedure Code of Georgia that are vague and ambiguous.

## NOTES:

1. Explanatory note on the project of Criminal procedure code of Georgia, Official web site of Georgian parliament: [www.parliament.ge](http://www.parliament.ge), p. 1 (In Georgian)
2. Parliament of Georgia, Department of analysis, Rekhviashvili T. „Trial by jury, Analytical review“ , p. საქართველოს , Official web site of Georgian parliament: [www.parliament.ge](http://www.parliament.ge) (In Georgian)
3. Dolidze I., 1953, „History of Georgian law“, Tbilisi State University publishing, Tbilisi, p.23 (In Georgian)
4. Dolidze I., 1953, „History of Georgian law“, Tbilisi State University publishing, Tbilisi, pp.16-17 (In Georgian)
5. Criminal procedure code of Georgia, Article 211, National herald of Georgia: [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge) (In Georgian)
6. Criminal procedure code of Georgia, Article 226, National herald of Georgia: [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge) (In Georgian)
7. Criminal procedure code of Georgia, Article 29, National herald of Georgia: [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge) (In Georgian)
8. Criminal procedure code of Georgia, Article 30, National herald of Georgia: [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge) (In Georgian)
9. Criminal procedure code of Georgia, Article 59 (part I), National herald of Georgia: [www.matsne.gov.ge](http://www.matsne.gov.ge) (In Georgian)
10. Baikhmaier, Winter L., Tom Gerald Dali B.L., 2013, „Trial by jury in European countries“, Tbilisi, p.2 (In Georgian)
11. Vidmar N., 2000, World jury system, Oxford University Press, p.p. 200-205 (In English)
12. Baikhmaier, Winter L., Tom Gerald Dali B.L., 2013, „Trial by jury in European countries“, Tbilisi, p.15 (In Georgian)
13. McConville M., Chester L. M., 2016, Jury trial and plea Bargaining: A true history, p.p. 200-210 (In English)
14. Baikhmaier, Winter L., Tom Gerald Dali B.L., 2013, „Trial by jury in European countries“, Tbilisi, p.63 (In Georgian)
15. Meishvili Z., 2012, „History of trial by jury“, Tbilisi, Supreme court of Georgia, p.p. 28-30 (In Georgian)
16. Constitution of Unites States, official link on web-site: <http://constitutionus.com/> (In English)
17. Meishvili Z., 2012, „History of trial by jury“, Tbilisi, Supreme court of Georgia, p. 31 (In Georgian)
18. Jury selection and service act of 1968, USA, cambridge University press, 2016, p.p. 10-15 (In English)
19. Meishvili Z., 2012, „History of trial by jury“, Tbilisi, Supreme court of Georgia, p. 35 (In Georgian)
20. Jury selection and service act of 1968, USA, cambridge University press, 2016, p.p. 20-21 (In English)
21. Meishvili Z., 2012, „History of trial by jury“, Tbilisi, Supreme court of Georgia, p.p. 35-39 (In Georgian)
22. Cowan G., 1997, The O.J. Simspon trial: Research and Theory on the dynamics of ethnicity – introduction to the issue, Journal of social issues, p.p. 586-587 (In English)
23. Cowan G., 1997, The O.J. Simspon trial: Research and Theory on the dynamics of ethnicity – introduction to the issue, Journal of social issues, p.p. 588-590 (In English)
24. Mueller C., 1996, B. O.J. Simson and the criminal justice system on trial, Colorado law review, University of Colorado, volume 67, p.p.732-735 (In English)

25. Mueller C., 1996, B. O.J. Simson and the criminal justice system on trial, Colorado law review, University of Colorado, volume 67, p.p.729-730 (In English)
26. Fuller J. Vincent., 2000, Unites States v. John. W. Hinckley Jr. Loyola of Los Angeles law review, Digital commons at Loyola Marymount University and Loyola law school, p.p. 700-705 (In English)
27. The Code of criminal procedure, France, Article 438, p.118 (In English)
28. Baikhmaier, Winter L., Tom Gerald Dali B.L., 2013, „Trial by jury in European countries“, Tbilisi, p.16 (In Georgian)
29. The Code of criminal procedure, France, Article 1, p.1 (In English)
30. Baikhmaier, Winter L., Tom Gerald Dali B.L., 2013, „Trial by jury in European countries“, Tbilisi, p.38 (In Georgian)
31. The Code of criminal procedure, France, Article 260, p.88 (In English)
32. Baikhmaier, Winter L., Tom Gerald Dali B.L., 2013, „Trial by jury in European countries“, Tbilisi, pp.51-52 (In Georgian)
33. The Code of criminal procedure, France, Article 362, p.101 (In English)
34. The Code of criminal procedure, France, pp. 205-210 (In English)

#### BIBLIOGRAPHY:

1. Arnaoutoglu I., 1998, Ancient Greek Laws: A Sourcebook (Routledge Sourcebooks for the Ancient World Routledge, 1 edition(In English)
2. Wolff H.J., 2016, „Roman law“ (a historical introduction) University of Oklahoma Press; Later Printing edition (In English)
3. Turava M., 2013, Introduction to criminal law, Tbilisi publishing (In Georgian)
4. Mchedlishvili K., 2014, Introduction to criminal law, part I, main issues in questions and answers, Meridiani publishing (In Georgian)
5. Ashworth A. Horder J., 2017. Principles of criminal law, Seventh edition, Oxford (In English)
6. Arnolds Edward B., Garland F. Norman., 2018, The Defense of Necessity in criminal law: the right to choose the lesser evil, The journal of criminal law and criminology, Northwest University (In English)